

สาขาวิชานิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมสาร

การสอนเสริมครั้งที่ 3
หน่วยที่ 10 - 15

เอกสารโสตทัศนศึกษา

41211

กฎหมายแพ่ง 1

Civil Law I

(ฉบับปรับปรุง)

สงวนลิขสิทธิ์

เอกสารโสตทัศนศึกษา กฎหมายแพ่ง 1 การสอนเสริมครั้งที่ 3

จัดทำขึ้นเพื่อเป็นบริการแก่นักศึกษาในการสอนเสริม

จัดทำต้นฉบับ : คณะกรรมการกลุ่มผลิตชุดวิชา

บรรณาธิการ/ออกแบบ : หน่วยผลิตสื่อสอนเสริม ศูนย์โสตทัศนศึกษา
สำนักเทคโนโลยีการศึกษา

จัดพิมพ์ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พิมพ์ครั้งที่ 39 ภาค 1/2557 ปรับปรุง

แผนการสอนเสริมครั้งที่ 3

ชุดวิชา 41211 กฎหมายแพ่ง 1

รายชื่อหน่วยที่สอนเสริม (หน่วยที่ 10 – 15)

ประเด็น

1. การเกิดผลแห่งนิติกรรม
2. ระยะเวลาและอายุความ
3. หลักทั่วไปของสัญญา
4. การเกิดสัญญา
5. ผลแห่งสัญญาและการตีความสัญญา
6. มัดจำ เบี้ยปรับ และการเลิกสัญญา

แนวคิด

1. คู่กรณีอาจกำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนไขในนิติกรรมก็ได้ หากการกำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนไขนั้นไม่ขัดต่อกฎหมาย

2. การนับระยะเวลาต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ส่วนอายุความเป็นระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับการฟ้องร้องให้บังคับตามสิทธิเรียกร้อง อายุความกฎหมายกำหนดไว้ต่าง ๆ กัน แล้วแต่ความสำคัญของสิทธิเรียกร้อง สิทธิเรียกร้องใด หากไม่ใช้บังคับเสียภายในกำหนด อายุความก็จะขาดอายุความ ฟ้องให้บังคับไม่ได้ แต่อายุความไม่ทำให้สิทธิเรียกร้องระงับสุดสิ้นไป

3. สัญญาเกิดขึ้นเมื่อมีคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกัน สัญญาย่อมผูกพันคู่กรณี ตามข้อตกลงในสัญญานั้น และตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

วัตถุประสงค์

เมื่อได้รับการสอนเสริมแล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายเกี่ยวกับเงื่อนไขและเงื่อนไขได้
2. อธิบายเกี่ยวกับเรื่องระยะเวลาและอายุความพร้อมทั้งยกตัวอย่างได้
3. อธิบายเรื่องการก่อให้เกิดสัญญาได้
4. อธิบายเรื่องความผูกพันระหว่างคู่สัญญาได้
5. วิเคราะห์ปัญหาที่กำหนดไว้ในการสอนเสริม

**ชุดการสอนเสริม
ชุดวิชา กฎหมายแพ่ง 1
การสอนเสริมครั้งที่ 3**

การเกิดผลแห่งนิติกรรม
ระยะเวลาและอายุความ
หลักทั่วไปของสัญญา
การเกิดสัญญา
ผลแห่งสัญญาและการตีความสัญญา
มัดจำ เบี้ยปรับ และการเลิกสัญญา

เงื่อนไขและเงื่อนไขเวลา

เงื่อนไข

คือข้อกำหนดในนิติกรรมว่าให้นิติกรรมนั้นเป็นผลต่อเมื่อมีเหตุการณ์อันใดอันหนึ่งในอนาคต และไม่แน่นอนเกิดขึ้น การเป็นผลของนิติกรรมในที่นี้ หมายถึงทั้งทำให้นิติกรรมนี้มีผลผูกพันคู่กรณีขึ้นหรือทำให้นิติกรรมที่ผูกพันกันนั้นสิ้นผลลงก็ได้ (ม.182)

ลักษณะของเงื่อนไข

1. เป็นข้อกำหนดที่บุคคลแสดงเจตนาต่อกันไว้
2. เป็นข้อกำหนดที่เกี่ยวกับความมีผลหรือสิ้นผลของนิติกรรม
3. เป็นข้อกำหนดตามเหตุการณ์ในอนาคต
4. เป็นเหตุการณ์ที่ไม่แน่นอน

ประเภทของเงื่อนไข

แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

(ม.183)

1. เงื่อนไขบังคับก่อนคือ ข้อกำหนดซึ่งทำให้นิติกรรมนั้นมีผลเมื่อข้อกำหนดนั้นสำเร็จลง
2. เงื่อนไขบังคับหลังคือ ข้อกำหนดซึ่งทำให้นิติกรรมนั้นสิ้นผลเมื่อเงื่อนไขนั้นสำเร็จ

เงื่อนไขที่ไม่สมบูรณ์

แบ่งออกเป็น 4 กรณีคือ

1. เงื่อนไขมิชอบด้วยกฎหมาย (ม.188)
2. เงื่อนไขเป็นพ้นวิสัย (ม.189)
3. เงื่อนไขบังคับก่อนซึ่งสำเร็จสุดแต่ใจของลูกหนี้ (ม.190)
4. เงื่อนไขที่สำเร็จแล้วหรือไม่อาจสำเร็จได้ในเวลาทำนิติกรรม (ม.187)

ผลเมื่อเงื่อนไขสำเร็จ

ก็ผูกพันกันตามที่ตกลงกัน หรือสิ้นผลลง ขึ้นอยู่กับว่าจะเป็นเงื่อนไขบังคับก่อนหรือบังคับหลัง

ผลในระหว่างเงื่อนไข

คู่กรณีมีสิทธิในความหวัง จึงมีสิทธิและหน้าที่ดังนี้

ยังไม่เสร็จ

- (1) งดเว้นกระทำการที่เสื่อมเสียประโยชน์ ซึ่งอีกฝ่ายหนึ่งได้รับเมื่อเงื่อนไขสำเร็จลง (ม.184)
- (2) คู่กรณีย่อมจะจำหน่าย รับมรดกจัดการป้องกันรักษาหรือทำประกันไว้ก็ได้ตามสิทธิ และหน้าที่ที่ตนมี (ม.185)
- (3) ห้ามคู่กรณีป้องกันมิให้เงื่อนไขสำเร็จหรือจัดทำให้เงื่อนไข สำเร็จโดยเจตนาทุจริต (ม.186)
- (4) กรณีตาม ม.187 วรรคสาม

เงื่อนไขเวลา

คือข้อกำหนดอันบังคับไว้มิให้ทวงถามให้ปฏิบัติการตามผลแห่งนิติกรรมหรือให้นิติกรรมสิ้นผลไปจนกระทั่งถึงเวลาใดเวลาหนึ่งในอนาคต หรือมีเหตุการณ์อันใดอันหนึ่งในอนาคต ซึ่งแน่นอนเงื่อนไขเวลากำหนดไว้เพื่อประโยชน์แก่ลูกหนี้ (ม.154)

ลักษณะของเงื่อนไขเวลา เป็นเรื่องของเวลาชนิดที่รู้แน่นอนว่าจะเกิดขึ้นเมื่อใด หรือเป็นเหตุการณ์ที่ต้องเกิดขึ้นแน่ แต่ไม่รู้ว่าเมื่อใด

ประเภทของเงื่อนไขเวลา แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ
(ม.191)

1. เงื่อนไขเวลาเริ่มต้นคือ ข้อกำหนดมิให้ทวงถามให้ปฏิบัติการตามนิติกรรม ก่อนถึงเวลาที่กำหนด
2. เงื่อนไขเวลาสิ้นสุดคือ ข้อกำหนดให้นิติกรรมนั้นสิ้นผลลงเมื่อถึงกำหนด

ระยะเวลาและอายุความ 1. ระยะเวลา การบังคับบทบัญญัติในเรื่องระยะเวลา ไม่ว่าจะเป็นการนับระยะเวลาตามกฎหมายใดจะต้องใช้การนับระยะเวลาตามประมวลกฎหมายแพ่งฯ นี้บังคับไว้แต่จะมีกำหนดไว้เป็นประการอื่น โดยกฎหมายหรือกฎข้อบังคับ โดยคำสั่งศาลหรือโดยนิติกรรม

การนับระยะเวลา

- ก. ระยะเวลาที่กำหนดสั้นกว่าวัน เช่น การนับเวลาเป็นชั่วโมงให้นับระยะเวลาเริ่มต้นในทันทีนั้น
- ข. ระยะเวลา นับเป็นวัน
ระยะเวลา นับเป็นวัน มิให้นับวันแรกแห่งระยะเวลานั้นรวมคำนวณเข้าด้วย คำว่า วัน นั้นในทางความในทางราชการและทางค้าขายหมายถึงเวลาทำการงานตามปกติ
- ค. ระยะเวลา นับเป็นสัปดาห์ เดือน หรือ ปี
  - (1) ไม่นับวันแรกรวมคำนวณเข้าด้วย
  - (2) ต้องคำนวณตามปฏิทินในราชการ ถ้าระยะเวลามีได้กำหนดนับแต่วันต้นแห่งสัปดาห์ วันต้นแห่งเดือนหรือปีก็ดี ระยะเวลา ย่อมสุดสิ้นลงในวันก่อนหน้าจะถึงวันแห่งสัปดาห์ เดือนหรือปีสุดท้าย อันเป็นวันตรงกับวันเริ่มระยะเวลานั้นถ้าในระยะเวลา นับเป็นเดือน เป็นปีนั้นไม่มีวันตรงกับใน เดือนสุดท้าย วันสุดท้ายแห่งเดือนนั้นเป็นวันสุดสิ้นระยะเวลา

ข้อแตกต่างระหว่างเงื่อนไขและเงื่อนไขเวลา

เงื่อนไข	เงื่อนไขเวลา
1. เป็นข้อกำหนดซึ่งเกิดขึ้นในอนาคตและไม่แน่นอน 2. นิติกรรมยังไม่มีผลผูกพันคู่กรณีในกรณี เงื่อนไขบังคับก่อน 3. ขณะเงื่อนไขไม่สำเร็จคู่กรณีมีสิทธิในความหวัง	1. เป็นข้อกำหนดในอนาคตซึ่งแน่นอน 2. นิติกรรมมีผลผูกพันเกิดขึ้น ระหว่างคู่กรณีแล้วแต่จะทวงให้ปฏิบัติ ก่อนถึงกำหนดไม่ได้ 3. คู่กรณีมีสิทธิหน้าที่ผูกพันกัน ดังเช่น เจ้าหนี้และลูกหนี้ ถ้าเป็นกรณีลูกหนี้ไม่อาจถือประโยชน์แห่งเงื่อนไขเพราะลูกหนี้ (1) ถูกศาลสั่งให้เป็นคนล้มละลาย (2) ทำลายหรือทำให้ลดน้อยถอยลงซึ่งประกันได้ให้ไว้ (3) ลูกหนี้ไม่ให้ประกันเมื่อจำต้องให้ เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ทันทีโดยไม่ต้องรอให้ถึงเงื่อนไขที่กำหนด
4. เงื่อนไขบังคับก่อนนิติกรรมยังไม่มีผล ดังนั้น ถ้าหากได้ชำระหนี้ไปก็เรียกคืนได้ฐานลามิควรรได้	4. เงื่อนไขเวลาเริ่มต้นนิติกรรมมีผลแล้วถ้าได้ชำระหนี้ไปเรียกคืนไม่ได้
5. เรื่องบาปเคราะห์ ถ้าเป็นเงื่อนไขบังคับก่อน บาปเคราะห์ตกอยู่แก่เจ้าของทรัพย์ ถ้าเงื่อนไขยังไม่สำเร็จและทรัพย์อันเป็นวัตถุแห่งสัญญาสูญหายหรือทำลายลง	5. เงื่อนไขเวลาเริ่มต้น นิติกรรมมีผลขึ้นแล้วบาปเคราะห์ตกอยู่แก่เจ้าหนี้ถ้าทรัพย์อันเป็นวัตถุแห่งหนี้สูญหายหรือทำลายลง
6. กำหนดให้มีผลย้อนหลังได้	6. มีกำหนดไว้แล้ว

การนับอายุความ

- (1) ให้เริ่มนับตั้งแต่ขณะที่จะอาจบังคับสิทธิเรียกร้องได้เป็นต้นไป ถ้าเป็นสิทธิเรียกร้องเพื่อให้งดเว้นการอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้นับอายุความเริ่มแต่เวลาแรกที่ละเมิดสิทธินั้นเป็นต้นไป (ม.193/12)
- (2) การเริ่มนับอายุความตั้งแต่เวลาแรกที่อาจทวงถามได้ (ม.193/13)

อายุความสะดุดหยุดลง

คือการที่อายุความสะดุดหยุดลงยังผลให้อายุความหรือ เวลาที่ล่วงไปถูกตัดทิ้งไปและเริ่มนับอายุความกันใหม่ (193/5) อายุความสะดุดหยุดลง มีผลตามที่บัญญัติในมาตรา 193/14

การขยายอายุความ

- (ม.193/11) อายุความขยายหรือยื่นเข้าไม่ได้ ถ้ากระทำเป็นโมฆะ เว้นแต่ตามที่กฎหมายกำหนด
1. อายุความครบกำหนดในวันหยุดราชการ
  2. เหตุสุดวิสัย
  3. คดีถูกยกเพราะไม่อยู่ในอำนาจ
  4. การไร้ความสามารถ
  5. ความเป็นสามีภริยา
  6. ความตาย
- ก. ระยะเวลาสุดสิ้นลงในวันหยุด
ถ้าวันสุดท้ายแห่งระยะเวลาเป็นวันหยุด ซึ่งตามประเพณีงดเว้นการทำงาน ให้นับวันที่เริ่มทำงานใหม่เข้าด้วย
- ข. การนับระยะเวลาที่ขยายออกไป
ให้นับวันที่ต่อจากวันสุดท้ายของระยะเวลาเดิมเป็นวันเริ่มต้น คือไม่ตัดวันแรกของระยะเวลาที่ขยาย

2. อายุความ ลักษณะทั่วไปของอายุความ

- ก. เหตุผลที่กฎหมายบัญญัติเรื่องอายุความ เป็นปัญหาเกี่ยวกับนโยบาย ความสงบฯ ให้มีวันยุติลงได้
- ข. ความหมายของอายุความ คือระยะเวลาที่กฎหมายบังคับไว้เพื่อใช้สิทธิ์เรียกร้องในทางศาล ถ้ามิได้บังคับเสียภายในกำหนดอายุความ ห้ามฟ้องร้อง
- ค. ประเภทของอายุความมี 2 ประเภท
1. อายุความเสียสิทธิ
  2. อายุความได้สิทธิ

กำหนดอายุความ

ก. อายุความ 10 ปี

จะมีบัญญัติไว้ในมาตรา 193/30 หรือถ้าไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น จะมีอายุความ 10 ปี นอกจากนี้อายุความ 10 ปี จะมีในมาตรา 193/31 และมาตรา 193/32 อีก

ข. อายุความ 5 ปี

มีบัญญัติไว้ในมาตรา 193/33

ค. อายุความ 2 ปี

บัญญัติไว้ใน มาตรา 193/34

ผลของอายุความ

1. ลูกหนี้มีสิทธิปฏิเสธการชำระหนี้ได้
2. ลูกหนี้สละประโยชน์แห่งอายุความได้
3. อายุความมีผลย้อนหลัง
4. เมื่อหนี้ประธานขาดอายุความ หนี้อุปกรณ์ย่อมขาดอายุความด้วย
5. อายุความไม่ตัดสิทธิเจ้าหนี้บุริมสิทธิ
6. ศาลจะอ้างอายุความเป็นเหตุยกฟ้องไม่ได้

การก่อให้เกิดสัญญา สัญญาเป็นกฎหมายในสาขากฎหมายเอกชน (Private Law) ซึ่งเป็นลักษณะของกฎหมายซึ่งเปิดโอกาสให้เอกชนสามารถตกลงสร้างความผูกพันในทางกฎหมายขึ้นเองตามเจตนาของคู่กรณี (หลักความศักดิ์สิทธิ์แห่งเจตนาและหลักเสรีภาพในการทำสัญญา) แต่ต้องกระทำในขอบเขตของกฎหมาย

สัญญาเป็นนิติกรรมประเภทหนึ่งคือ นิติกรรม 2 ฝ่าย นิติกรรมนั้นกว้างกว่าสัญญา เพราะเพียงแต่การแสดงเจตนาฝ่ายเดียวของบุคคลก็มีผลในกฎหมายได้ คือนิติกรรมฝ่ายเดียวเมื่อสัญญาเป็นนิติกรรม 2 ฝ่าย ในการศึกษาเรื่องสัญญาต้องนำหลักเรื่องนิติกรรมมาใช้เสมอ เว้นแต่ในเรื่องใดที่สัญญากำหนดไว้เป็นพิเศษแล้วจึงไม่ต้องพิจารณาเรื่องนิติกรรม

สาระสำคัญของสัญญา คือความตกลงยินยอมของคู่สัญญาเพื่อวัตถุประสงค์ที่จะก่อให้เกิดผลผูกพันทางกฎหมายตามที่ 2 ฝ่ายต้องการคือ ก่อให้เกิดหนี้ขึ้น ความตกลงที่จะก่อสัญญานี้ก็ทำในรูปของการแสดงเจตนา โดยผู้ต้องการทำสัญญาก็ทำการแสดงเจตนาในรูปคำเสนอตอบรับคำเสนอ เมื่อทั้งคำเสนอและสนองถูกต้องตรงกันก็เกิดสัญญาผูกพันคู่กรณีทั้ง 2

คำเสนอ

คือการแสดงเจตนาที่มีข้อความชัดเจนที่จะเป็นข้อผูกพันให้เกิดสัญญาถ้าหากอีกฝ่ายหนึ่งตอบตกลงตามที่ผู้เสนอได้เสนอไป (ข้อความใดเป็นคำเสนอหรือไม่ต้องพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป) คำเสนอจะแสดงโดยวาจา ลายลักษณ์อักษร หรือกิริยาอื่นก็ได้ คำเสนอที่ทำต่อบุคคลเฉพาะหน้ามีผล เมื่อผู้รับคำเสนอได้ทราบการแสดงเจตนา นั้น คำเสนอต่อบุคคลที่อยู่ห่างโดยระยะทางมีผลเป็นคำเสนอ เมื่อคำเสนอไปถึงผู้รับการแสดงเจตนา แม้เมื่อได้ส่งการแสดงเจตนาไปแล้วภายหลังผู้แสดงเจตนาตายหรือเป็นผู้ไร้ความสามารถการแสดงเจตนา นั้นก็สมบูรณ์ แต่มีข้อยกเว้นตาม ม.360 คือต้องไม่ขัดต่อเจตนาของผู้เสนอหรือก่อนจะสนองรับผู้รับการแสดงมีอยู่ก่อนแล้วว่า ผู้เสนอตายหรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถคำเสนอมีผลผูกพันในช่วงระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด เว้นแต่ผู้เสนอกำหนดระยะเวลาที่ตนผูกพันไว้โดยเฉพาะ และถ้าก่อนกำหนดต้องรับผิดชอบต่อผู้รับคำเสนอที่ต้องเสียหาย (ม.354, 355, 356)

คำสนอง

คือการแสดงเจตนาตอบตกลงเข้าทำสัญญากับผู้ทำคำเสนอ คำสนองที่ไม่ตรงกับคำเสนอเป็นการบอกปิดไม่รับคำเสนอและเป็นคำเสนอขึ้นใหม่ (ม.357) แต่ถ้าคำสนอนั้นมาล่วงเวลาก็มีผลเป็นคำสนองได้และก่อให้เกิดสัญญาได้โดยผู้เสนอต้องบอกคู่สนองโดยทันทีว่าคำสนอนั้นมาถึงล่วงเวลา (ม.358)

การเกิดสัญญา

เกิดขึ้นเมื่อคำเสนอและคำสนองถูกต้องตรงกัน แต่ในบางกรณีกฎหมายให้ถือว่าสัญญาเกิดขึ้นได้เมื่อมีการทำอย่างหนึ่งอย่างใด โดยมีต้องตอบตกลง เป็นคำสนอง (ม.361) แต่มีข้อสันนิษฐานของกฎหมายว่าสัญญายังไม่เกิดตาม ม.366 วรรคแรก และ ม.367

คำมั่น

คือการแสดงเจตนาที่มีผลผูกพันดังสัญญา คือการแสดงเจตนาของผู้ทำคำเสนอแต่ฝ่ายเดียว คำมั่นมี 2 ประเภทคือ คำมั่นโฆษณาจะให้รางวัล และคำมั่นประกวดชิงรางวัล (ม.362, 363, 364, 365)

ผลผูกพันของสัญญา

โดยหลักทั่วไปผูกพันเฉพาะคู่สัญญา โดยคู่สัญญาต้องรับผิดชอบตามสัญญา แต่มีบางกรณีที่จะมีข้อตกลงยกเว้นมิให้ลูกหนี้ต้องรับผิดชอบเมื่อไม่ชำระหนี้ได้ แต่จะตกลงในลักษณะที่กฎหมายห้ามไว้แล้วไม่ได้ (ม.370, 371, 373) และสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอกก็มีได้ แต่เฉพาะที่จะเกิดสิทธิในทางให้บุคคลภายนอกได้รับประโยชน์

ลักษณะพิเศษของสัญญา คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งจะไม่ยอมชำระหนี้จนกว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะชำระหนี้

ต่างตอบแทน

หรือขอปฏิบัติชำระหนี้ก็ได้ (เว้นแต่หนี้ของคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งยังไม่ถึงกำหนดชำระ (ม.369)

<u>หลัก</u>	ลูกหนี้ต้องรับผลแห่งภัยพิบัติที่เกิดกับทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งสัญญาวันแต่ในกรณีสัญญา ต่างตอบแทนที่มีวัตถุประสงค์เป็นการก่อเกิดหรือโอนทรัพย์สิน (ม.219, ม.372, ม.370, ม.371)
<u>มัดจำ</u>	คือสิ่งของซึ่งคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งมอบไว้ให้แก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งในขณะที่ทำสัญญาเพื่อเป็นประกันการปฏิบัติตามสัญญา(ม.377) มัดจำถ้าไม่ได้ตกลงไว้เป็นอย่างอื่นให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด(ม.378) ผู้รับมัดจำมีสิทธิรับมัดจำถ้าฝ่ายผู้วางมัดจำเป็นฝ่ายผิดสัญญา แต่ถ้าฝ่ายผู้รับมัดจำผิดสัญญาต้องคืนมัดจำ (ม.378 (2) และ ม.391)
<u>เบี้ยปรับ</u>	เป็นข้อตกลงซึ่งคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งให้สัญญาแก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งว่าจะใช้เงินหรือทรัพย์สินเป็นเบี้ยปรับ เมื่อตนไม่ชำระหนี้หรือชำระหนี้ไม่ครบถ้วน (ม.379, ม.382) แต่เบี้ยปรับนั้นศาลสามารถลดลงตามส่วนถ้ากำหนดไว้สูงเกินไป (ม.383)
<u>การเลิกสัญญา</u>	กระทำได้โดย 1. ทำสัญญาเพื่อเลิกสัญญา 2. กำหนดข้อตกลงเลิกสัญญาในสัญญา (ม.386) 3. โดยบทบัญญัติของกฎหมาย (ม.387, ม.388)
<u>วิธีบอกเลิกสัญญา</u>	โดยการแสดงเจตนาบอกเลิกต่อคู่สัญญา ถ้าคู่สัญญามีหลายคนต้องบอกเลิกต่อทุกคนเมื่อบอกเลิกแล้วถอนไม่ได้ (ม.386, 390)
<u>สิทธิเลิกสัญญาระงับ</u>	1. โดยการบอกกล่าวให้ผู้มีสิทธิเลิกสัญญาใช้สิทธิเสียภายในเวลาอันควร (ม.393) 2. โดยการที่ผู้มีสิทธิเลิกสัญญา ทำให้วัตถุแห่งสัญญาบอบสลายไปในส่วนที่สำคัญ หรือทำให้การคืนทรัพย์สินกลายเป็นพันวิสัย (ม.394)
<u>ผลการเลิกสัญญา</u>	1. กลับคืนสู่ฐานะเดิม โดยมีผลบังคับย้อนหลังไปถึงเวลาที่มีการทำสัญญา (ม.391 วรรคแรก) 2. กลับคืนสู่ฐานะเดิมในกรณีที่ต้องชำระเงิน (ม.391 วรรค 2) 3. กลับคืนสู่ฐานะเดิมในกรณีที่การที่ได้ทำไปแล้วเป็นงาน หรือการยอมให้ใช้ทรัพย์สิน (ม.391 วรรค 3) 4. สิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดจากการเลิกสัญญา (ม.391 วรรคท้าย) การเลิกสัญญานี้จะทำให้เป็นที่เสื่อมเสียสิทธิของบุคคลภายนอกไม่ได้

ตัวอย่างคำถามอรรถนัย

คำสั่ง จงอ่านคำถามข้างล่างนี้แล้วตอบคำถามโดยให้ยกหลักกฎหมายและเหตุผลประกอบการวินิจฉัยโดยชัดเจน ให้เขียนตอบลงในกระดาษคำตอบที่กำหนดให้

ข้อ 1 นายหยองได้ตกลงกับนายแหยมว่าจะยกโทรทัศน์สีของตนให้นายแหยม ถ้าหากกว่านายแหยมไปขโมยงานช่างที่บ้านของนายยอดมาให้ตนได้ นายแหยมก็ตกลง ต่อมาอีก 1 สัปดาห์ นายแหยมได้นำงานช่างซึ่งตนไปขโมยจากบ้านนายยอดมาได้มามอบให้กับนายหยอง และขอรับโทรทัศน์สีจากนายหยองตามที่ได้ตกลงกันไว้ แต่ปรากฏว่านายหยองปฏิเสธที่จะให้โทรทัศน์สีและท้าวว่า ถ้าอยากได้ก็ให้ไปฟ้องเอา ดังนั้นถ้านายแหยมมาปรึกษาท่าน ท่านจะให้คำแนะนำในข้อกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างไร

ข้อ 2 ร้านอาหาร ก. ต้องการนักร้องเสียงดี หญิง 1 คน ชาย 2 คน มาร้องประจำจึงประกาศลงหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่ง ให้บุคคลที่สนใจมาสมัคร ภายในวันที่ 10 มกราคม 2527 เมื่อวันที่ 8 มกราคม 2527 น.ส.พุ่มพวง นายยอดรักและนายสายัญ ได้เดินทางโดยรถโดยสารประจำทางเพื่อมาสมัครตามประกาศ แต่ปรากฏว่าในระหว่างเดินทางรถโดยสาร ซึ่งทั้ง 3 คน โดยสารมาเกิดอุบัติเหตุเป็นเหตุให้นายยอดรักบาดเจ็บคงเหลือแต่ น.ส.พุ่มพวง และนายสายัญไปสมัครที่ร้านอาหาร ก. เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2527 ต่อมาเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2527 นายยอดรักก็ได้ไปที่ร้านอาหาร ก. เพื่อสมัครเป็นนักร้อง ก็พบประกาศปิดไว้ที่หน้าร้านว่า ทางร้านปิดรับสมัครแล้ว โดยให้เหตุผลว่าทางร้านได้รับเฉพาะ น.ส.พุ่มพวงไว้เป็นนักร้องประจำเรียบร้อยแล้ว ดังนี้

ก. นายสายัญ จะฟ้องเรียกค่าเสียหายจากร้านอาหาร ก.ฐานผิดสัญญาได้หรือไม่เพราะเหตุใด

ข. นายยอดรักจะฟ้องเรียกค่าเสียหายจากร้านอาหาร ก. โดยอ้างว่าร้านอาหารยังต้องผูกพันตามคำเสนอในประกาศทางหนังสือพิมพ์ จะถอนคำเสนอในวันที่ 10 มกราคม 2527 ไม่ได้

เจ้าของห้องอาหาร ก. มาปรึกษาท่านในปัญหาทั้ง ก. และ ข. ดังกล่าวถ้าท่านเป็นทนายความท่านจะให้คำแนะนำเป็นประการใด

ตัวอย่างคำตอบอันทันย

แนวตอบข้อ 1

1. ไม่เป็นนิติกรรมที่มีวัตถุประสงค์ต้องห้าม ตามมาตรา 150
2. เป็นนิติกรรมที่มีเงื่อนไขบังคับก่อน มาตรา 182 และ 183
3. เงื่อนไขนั้นมีชอบด้วยกฎหมาย มาตรา 188 จึงมีผลเป็นโมฆะ
4. โมฆะตามมาตรา 172 มีผลเสียเปล่า ผู้มีส่วนได้เสียคือนายหยอง กล่าวอ้างได้

สรุป นิติกรรมมีเงื่อนไข อันไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นโมฆะ ไม่มีผูกพัน นายแหยมจะฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้

แนวตอบข้อ 2

1. ประกาศหนังสือพิมพ์ไม่เป็นคำเสนอ เป็นคำเชื้อเชิญให้ทำคำเสนอ
2. ผู้ทำคำเชื้อเชิญ สามารถถอนคำเชื้อเชิญได้ ไม่ใช่กรณีตามมาตรา 354
3. การที่นายสายัญ มาสมัครเท่ากับเป็นการทำคำเสนอ
4. ร้านอาหาร ไม่รับนายสายัญเท่ากับไม่สนองตอบคำเสนอ สัญญาจึงไม่เกิด
5. เหตุตามข้อ 2 นายยอดรักฟ้องเรียกค่าเสียหายไม่ได้ ผู้ทำคำเชื้อเชิญสามารถถอนคำเชื้อเชิญได้

